

چرا نواب اربعه امام زمان(عج) شهید نشدند

۲۰ اسفند ۱۳۹۴ ساعت ۲۱:۲۳

با وجود فشارهایی که از سوی حاکمان و خلفای آن دوران بر «محمد بن عثمان» وارد می شد، همچنین به رغم مخالفت هایی که از سوی مدعیان دروغین نیابت با وی صورت می گرفت، ایشان توانست جایگاه نیابت ولی عصر(عج) را به گونه ای شایسته نگه دارد.

دومین نایب از نواب اربعه امام زمان(عج)، محمد بن عثمان فرزند نایب اول است. عثمان بن سعید هنگام مرگ خود، به دستور حضرت مهدی(عج) نیابت را به فرزند خود «محمد» سپرد، امام زمان(عج) در توقیعی این چنین از نایب دوم خویش یاد می کنند: ... و اما محمد بن عثمان عمری، خداوند از او و پدرش خشنود و راضی باشد! همانا او مورد وثوق من و نوشته او، نوشته من است، با وجود فشارهایی که از حاکمان و خلفای آن دوران بر محمد بن عثمان وارد می شد، همچنین به رغم مخالفت هایی که از سوی مدعیان دروغین نیابت با وی صورت می گرفت، ایشان توانست جایگاه نیابت ولی عصر(عج) را به گونه ای شایسته نگه دارد و امور واگذار شده را به شایستگی انجام دهد. از ویژگی های نایب دوم امام زمان(عج) می توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- ایشان فرزند نخستین نایب بود.

۲- همانند پدرش، از طرف دو امام به نیابت امام زمان نصب شده بود.

۳- مدت زمان بیشتری نایب حضرت مهدی(عج) بوده است.

۴- افزون بر رسیدگی به امور شیعیان، از حساس ترین وظایف او در دوران نیابت، مبارزه با مدعیان دروغین نیابت بود.

بنا به روایت مشهور محمد بن عثمان در رزوه های آخر جمادی الاول سال ۳۰۵ هجری قمری وفات یافت که مزار مظهرش در کنار قبر مادرش بر سر راه کوفه در محلی که خانه اش آنجا بود، واقع است. این محل در سمت غربی بغداد است.

*چرا نواب اربعه شهید نشدند

البته یکی از سؤالاتی که درباره نواب اربعه مطرح می‌شود این است که برخورد حکومت با نائبان حضرت مهدی(عج) چگونه بود و چرا این افراد کشته و شهید نشدند؟

گروه مهدویت مرکز مطالعات و پاسخگویی به شبهات حوزه علمیه قم در پاسخ این چنین می‌نویسد:

تردیدی نیست که با توجه به روایات نبوی و نیز احادیثی که از ناحیه ائمه اطهار درباره امام زمان(عج) و حکومت مهدوی وارد شده بود، دستگیری امام زمان(عج) یکی از اهداف مهم حکومت وقت بود. آنان می‌دانستند که نتیجه وجود امام(ع) تهدید حکومت و حاکمیت آنان است، بنابراین دیوانه‌وار می‌کوشیدند تا دولت خود را از خطر وی نگاه دارند و در این راستا از هیچ‌گونه اقدامی فرو گذار نکردند.

حمله به خانه امام و فرمان به تفتیش دقیق خانه او سیاستی بود که همه حکام به کار می‌بردند و دولتیان از آن پیروی می‌کردند، تجسس پیوسته و احتیاط فوق‌العاده از طرف مأموران برای کشف مکان پنهانی امام(عج) و دستگیری وی صورت می‌گرفت.

با این وجود فعالیت نواب در طول نیابتشان کاملاً سری، مخفیانه و در استتار شدید انجام می‌گرفت، به گونه‌ای که دولت وقت با کوشش‌های زیاد و تجسس خستگی‌ناپذیر بعد از ۱۹ سال فعالیت نواب تازه فهمیدند که امام(عج) در میان مردم و کیل و نائب دارد و فعالیت‌های مشکوک در دریافت مال و وجوهات به وکالت جهت مصالح امام انجام می‌دهند. (۱)

اما تنها این نبود بلکه رهبری و نظارت و مراقبت پایگاه‌های مردمی نیز وجود داشت و اموال را از آن مراکز دریافت می‌کردند، بر پایه این کشف خطرناک مأموران حکومتی، وقتی «معتضد» زمام خلافت را در دست گرفت، مراقبت‌ها و تجسس را درباره امام و خصوصاً شناسایی افراد کلیدی مثل نواب تشدید کرد. (۲)

به گونه‌ای که بارها منزل امام(ع) و دیگر اماکن مرتبط به آن بزرگوار و شیعیان‌اش مورد تهاجم و تفتیش قرار گرفت، «از مجموع روایات و نصوص تاریخی آشکار می‌شود که امام(عج) در تنظیمات تشکیلات و ارتباط و تماس خود با پایگاه‌های مردمی و پیروان خویش تأکید می‌کرد که در سازمان، نظام هرمی را رعایت کنند، او خود در قلعه و رأس هرم به عنوان رهبر، کارهای خود را در خفاء و به طور سری انجام می‌داد و فرمان‌ها و دستورات و رهنمودهای خود را به طور مستقیم به نواب خود صادر می‌کرد، دیگران به منزله شاخ و برگ‌ها بین او و وکیلان او که در مناطق دور (و مخفی از چشم مأموران حکومتی) پراکنده بودند، حلقه پیوند بین امام و پایگاه‌های وسیع مردمی بودند». (۳)

بنابراین انتخاب افراد به وسیله امام(عج) برای تصدی سفارت و بر عهده گرفتن وکالت مخصوص، بر اساس ژرفای اخلاص و وفاداری آنان و قدرت و توانایی نسبت به تحمل شکنجه بود تا اگر به دست مأموران بیرحم حکام ستمگر وقت افتند، توانایی تحمل آزار و

زندان را داشته باشند، پس امام(عج) این منصب نیابت خاص را به کسانی واگذار می کرد که اخلاص عمیق و اراده نیرومند داشته باشند و به همین خاطر عده‌ای به ابوسهل نوبختی (که از بزرگان شیعه بود) اعتراض کرده و گفتند: این امر چگونه رخ داده است (چگونه با وجود شما) آن را به شیخ ابوالقاسم حسین بن روح داده‌اند نه به تو؟ او گفت: آنان داناترند و بهتر می دانند چه کسی را انتخاب کنند. اما من کسی هستم که با دشمنان ملاقات و مناظره می کنم و اگر جای او (امام(عج)) را همچنان که ابوالقاسم می داند، می دانستم و تحت فشار قرار می گرفتم، شاید جای او را نشان می دادم، اما ابوالقاسم، اگر حجت(امام(عج)) زیر دامانش باشد و او را تکه تکه کنند، او را نشان نمی دهد.(۴)

و بر همین اساس زمانی که حسین بن روح(ره) وکیل شخصی محمد بن عثمان(ره) بود، به دلیل درگیری های قومی، نژادی و فرقه ای دستگاه خلافت عباسی، پس از سقوط خاندان ایرانی بنو فرات از وزارت در خلافت عباسی و روی کار آمدن جناح سنی، جناب حسین بن روح در سال ۳۱۲ دستگیر شد و تا سال ۳۱۷ قمری زندانی بود، در دوران زندان مسئولیت های علمی خود را به دوست و همفکرش محمد بن علی شلمغانی سپرد و هنوز در زندان بود که خبر انحراف عقیدتی شلمغانی را شنید، با صدور نامه ای در لعن او، کلیه مسئولیت ها را از وی پس گرفت(با توجه به پایداری و حفظ اسرار نیابت و اجتناب از مواجهه و رویارویی با مأموران و حکومت وقت) اندکی بعد از زندان آزاد شد و خلیفه وقت تمایل داشت تا با حسین بن روح در تماس باشد.(۵)

و همین طور سایر نواب مثلاً جناب عثمان بن سعید اسدی که نماینده امام هادی(ع) و امام عسکری(ع) نیز بود و یکی از کادرهای برجسته شیعه امامیه بود که در دوره حیات و امامت امام حسن عسکری(ع) رابط بین امام و نمایندگان آن حضرت در مناطق مختلف بود و کلیه پیام ها را جاسازی کرده و به عنوان یک فروشنده روغن خدمت امام عسکری(ع) می رسید و تحویل می داد و جواب دریافت کرده، به همان صورت از خانه امام(عج) خارج می شد.

وی همین رابطه را با امام هادی(ع) نیز داشته است. لذا مورد توجه و اعتماد کامل خاندان اهل بیت و امامت بود. از همین روی نایب خاص حضرت بقیة اللہ(عج) شد و خدمت آن حضرت شرفیاب می شد(و در طول دوران نیابت اش) دستورات لازم را دریافت می داشت(و به طور سری و پنهان از دید مأموران حکومتی) به شیعیان می رساند.(۶)

همین طور جناب محمد بن عثمان و نیز علی بن محمد سمري وضعیت مشابهی داشتند و هیچ گاه اقدام به فعالیت های علنی و دایر کردن دفتر و یا نمایندگی نمی کردند تا موجب جلب توجه حکومت و مأموران حکومتی شود و تمام سعیشان در دوره نیابت هر کدام بر اساس سفارش های امام(عج) و در نظر گرفتن مصالح شیعه، اجتناب از مواجهه و برخورد مستقیم با دولت وقت و مأموران دولتی بود، بنابراین در طول شصت و نه سال و شش ماه و پانزده روز غیبت صغری که جناب عثمان بن سعید پنج سال و جناب محمد بن عثمان حدود ۴۰ سال و جناب حسین بن روح ۲۱ سال و جناب علی بن محمد سمري سه سال سمت نیابت خاص از حضرت بقیة اللہ(عج) به عهده داشتند، هیچ گونه حادثه ای که منجر به رویارویی و مواجهه مستقیم با حکومت و مأموران حکومتی شود واقع نشد و بسیار کم اتفاق می افتاد که موضوع علنی شود.

هیأت‌های نمایندگی مردم نزد نایب می‌آمدند و وجوه و سؤالات را با خود می‌آوردند، نایب اموال را دریافت می‌کرد و پاسخ سؤال‌ها را می‌داد و مشکلات را حل می‌کرد. دریافت وجوهات غالباً و عموماً با روش بازرگانی بود - یعنی به صورت قرض دادن، به افراد داده می‌شد بی آن که این روش، شک مأموران را برانگیزد. (۷)

سخن‌چینان و جاسوسان دولتی، غالباً با روش‌های بی اندازه جالب روبرو می‌شدند که از این قبیل و از باب نمونه نحوه وصول اخبار به عبدالله بن سلیمان وزیر دولت وقت بود، درباره وکلای امام زمان (عج) که در بغداد و دیگر مناطق حضور داشتند و شایع بود که برای امام (عج) کار می‌کنند، کسانی نزد وزیر مزبور آمدند و به او گفتند که نزد هر یک از این نواب، کسی فرستد و آن اشخاص بگویند که پولی دارند و می‌خواهند نزد امام بفرستد. هر کس از آنان پولی دریافت کرد، حجت علیه او اقامه می‌شود و به جرم مشهود دستگیر می‌شود، وزیر برای کشف و شناسایی نواب امام (عج) به این نصیحت عمل کرد. اما دستورها و راهنمایی‌های معصومانه امام (عج) زودتر از جاسوسان دولت به وکیلان رسیده بود، لذا آنان نیابت امام را انکار کردند و خود را در برابر مزدوران دولت به نادانی زدند و تجاهل کردند، از این رو توطئه وزیر با شکست روبرو شد و نواب از شر مأموران نجات یافتند. (۸)

همان گونه که از این جریان و جریان‌ها و حوادث مشابه آن استفاده می‌شود، وکلا و نواب امام (عج) چه نواب اربعه که مستقیماً با امام (عج) در ارتباط بودند و چه وکلاء و نوابی که با یکی از نواب اربعه در ارتباط بودند، ولو دسترسی به خود امام نداشتند، شدیداً مراقب بودند که هیچگونه بهانه به دست مأموران دولتی و حکومت وقت ندهند و البته این در اثر نظارت و سفارش امام (عج) برای حفظ اسرار امام و مصالح شیعیان بوده است.

*پی‌نوشت‌ها:

۱. بررسی پیشوایان، استاد عادل اطیب. ترجمه دکتر اسدالله مبشری. مبحث نواب اربعه.

۲. همان.

۳. همان.

۴. غیبت شیخ طوسی (ره)، ص ۲۴۰. بحار الانوار، ج ۱۳، ص ۹۸.

۵. تاریخ ادیان و مذاهب، ج ۳، مبلغی آبادانی.

۶. تاریخ ادیان و مذاهب جهان، ج ۳، مبحث نواب اربعه، مبلغی آبادانی.

۷. همان.

۸. تاریخ ادیان و مذاهب جهان، ج ۳، مبحث نواب اربعه، مبلغی آبادانی، به نقل از: اعلام الوری ص ۴۲۱.

منبع: فارس

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۳۲۸۲۲/چرا-نواب-اربعه-امام-اربعه-نواب-چرا>